ИЗДИЗА ОТ 1900 ГОДИНА

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ГОДИНА CVI, БРОЙ 8 | СОФИЯ, 16 – 30 АПРИЛ 2005 г. | ЦЕНА 0,60 лв.

http: //synpress-bg.org, e-mail: synpress@abv.bg

- *Старостта – преддверие към Живота – църкобен поглед върху дара на дълголетието*
- Есе: *За смисъла на човешкия живот* стр. 4
- *За прославата на Божествената Троица в догматичното православно богословие на XX Век*
- Доростолски митр. Иларион – *Посрещането на Иларион Макариополски като митрополит Търновски* стр. 5
- *Храмът и „адската машина“ – 80 години от атентата в катедралния храм „Св. Неделя“* стр. 7
- *Никола Образописов и залезът на Самоковската школа* стр. 8

Благословен Идещият в име Господне

Вход Господен в Йерусалим и Страстната седмица

Неделята преди Великден Църквата отбелязва празника Връбница или Цветница. Евангелието разказва, че в неделята преди еврейския празник Пасха Иисус Христос влязъл тържествено в Йерусалим. Народът го посрещнал така, както в древни времена посрещали царете, извоювали победа над враговете им. Размахвали зелени клонки и цветя, застилали с тях и с дрехите си пътя пред нозете Му и Го приветствали с възгласа „Осанна“. В старите свещени книги пророците предсказвали, че един ден Бог ще изпрати на света Спасителя, че Той ще влезе в Йерусалим както древните царе – възседнал ослица. Мнозина вече били чували за чудесата, които Иисус Христос извършвал и като Го видели да влиза в града, възседнал ослица и заобиколен от учениците Си, повярвали, че Той е новият еврейски Цар, Който ще ги спаси от властта на римляните. Единствено децата разбрали, че Христос не е обикновен цар, а Цар на Небето и Земята, Който ще царува вечно. Те тичали пред Него, размахвали палмови клонки и радостно пеели: „Благословен Идещият в име Господне!“

У нас първите разлистени дървета през пролетта са върбите, затова берем върбови клонки за прослава на Царя на царете – Христос.

Същите хора, които посрещнали Христос като цар с възгласи „Осанна“, дни по-късно викали „Разпни Го“ и Го предали на римляните да бъде разпнат на кръст като разбойник. Когато юдеите разбрали, че Той няма да ги освободи от римското робство, че Неговото Царство е духовно и свободата, за която говори не е политическа, а духовна, че отрекли от Него. Този евангелски разказ е станал символ за непостоянството на човешката природа. Символ е на това колко лесно променяме чувствата си и отношението си към Бога и към ближния, когато не отговорят на нашите очаквания.

Рано сутринта в неделя, повикани от църковните камбани, християните се стичат в храма за празничното богослужение. След литургията свещениците раздават осветените цветя и върбови клонки за благословение на всички богомолци, прославили Христа в сърцата си. Закачено на входната врата, върбовото клонче е знак, че в този дом живеят християни, че в него царства Христос и Неговият дух на мира и любовта.

Христос постоянно стои пред вратите на сърцата ни. Ще Го пуснем ли да влезе и с какво ще застелем душите си пред нозете Му: със страстите си или с добродетели? Ще Го прославим ли в сърцата си и с делата си, или отново и отново ще Го разпъваме с безчестието си?

Вход Господен в Йерусалим. *Стенопис от Никола Образописов в Бельова църква край Самоков, 1868 г.*

В богослужебното последование

на Великия понеделник

извършваме спомен за добродетелния Йосиф, син на патриарх Иаков и внук на Авраам.

Йосиф се счита за прообраз на Иисус Христос, тъй като и Спасителят, подобно на продадения от завист брат, бил намразен от единородните Му юдеи, предадел на езичници, измъчван и наказван заради чужди грехове.

Спомняме си също и за неплодната смоковница, прокълната от Господа и изсъхнала. Тази смоковница символизира еврейската Синагога, осъдена от Господа заради безплодието си, както и всеки човек, лишен от духовни плодове. Като ни дава за пример смоковницата, Църквата ни насърчава да придобиваме добродетели в духовната борба.

Молитвените песнопения в този ден са посветени на тези две теми и на Иисус Христос, Който пострада за нас.

Вечерната за понеделник се отслужва следобед в Неделя Цветница, когато се „отдава“ празникът Цветница. След това от 19 часа започва специална служба, с която о навлизаме в богослужения ред на Страстната седмица. Тази служба се нарича „Последование на ЖенихА“.

На стр. 3

Няма Възкресение без Голгота

Господ е казал на Своите ученици: „Който иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста си и Ме последва“ (Марк. 8:34).

Ние наричаме себе си християни, т. е. Негови последователи и ученици. Иска ни се да сме дръвми след Него, защото Той ще ни въведе в Царството Си и ще ни дарува живот вечен. Иска ни се да сме съучастници с Него в тържеството на Възкресението, защото само така можем да преодолеем смъртта. Но никак не ни се иска да сме съучастници с Него в Разпятието. Не ни се иска да се отречем от себе си и да носим кръста си.

Това е съвсем естествен човешки страх и човешка слабост. И ако я признаем пред съвестта си, ако я признаем пред лицето на Бога в изповедта, тогава Той ще ни я опрости и ще ни даде сили да я преодолеем.

Изкушаваме се обаче да не си признаем слабостта и малодушието. Опитваме се да се отклоним от носенето на кръста, за да можем да живеем удобно, по светски, да имаме „успех“ в света (пари, „власт“, „слава“ и т. н.). Но как можем да имаме успех в света? Единствено, ако усвояваме на света.

Лукавството в това себеугодничество е, че за да излъжем съвестта си (и Бога), ние не наричаме това наше богоотстъпничество с истинского му име, а го представяме уж за „практическо отстъпление“. Лъжем себе си, че един ден, ние живеем по правилата на света (и се облагодетелстваме с благините му), уж за да изпълним по-успешно нашата християнска „мисия“.

За да разобличим това свое фалшиво „мисионерство“, достатъчно е да се запитаме: кой ни прати на такава „мисия“ – Господ или нашият лукав дух?

Първомисионерът Христос ни праща на мисия, като иска от нас да подражаваме на Неговия житейски път, на Неговия кръстоносен път към Голгота. И няма християнска мисия там, където няма житейско подражание на Христа. Този път се познава именно по несгодите, неразбирането, подигравките, предателствата, униженията, терзанията и страданията, които ще трябва да понесем (според дадената ни мяра) и които Вседържителят претърпя в най-висша степен.

Обратно, другият път – на комфорта, материалното облагодетелстване, титлите, богатството, признанието и всички съставки на светското „щастие“ – всичко това не е било пътят на Христа и няма как да бъде спасителният път на Неговите последователи. Опитът от наша страна да служим на лукавия дух на света, не може да бъде извинен с никаква мисионерска „практика“, а е само преобличане на нашите похоти.

Излизането от порочния кръг на самоизмамата става чрез признаване на богоотстъпничеството и себеугодничеството. А когато, с Божията помощ, ги преодолеем, тогава Бог ни дава духовни сили наистина да вървим след Него, т. е. наистина да се отречем от себе си, да вземем кръста си и да Го последваме.

Сам Господ, апостолите и светите отци в един уж свидетелстват, че не можем да станем съучастници в тържеството на Възкресението, без да сме станали съучастници в Голгота.

Георги ТОДОРОВ

ХРОНИКА България

Опелото на Агатоникийския еп. Наум

На **31 март** се пресели във вечността Негово Преосвещенство Агатоникийският епископ Наум. Почина дългогодишният игумен на Бачковската света обител, преживял 63 от своите 78 години в дома на Божията Майка, от които 18 години като игумен.

Вестта за блажената кончина на епископ Наум събра на **2 април** десетки негови почитатели, приятели – съученици и съседи, за да го изпратят до вечното му жилище.

По поръчение на Неговото Светейшество патриарх Максим опелото извърши Пловдивският митрополит Арсений в съслужение с митрополитите: Великотърновски Григорий, Русенски Неофит и Доростолски Иларион; архимандритите: Наум – главен секретар на Св. Синод, Йоан – протосингел на Софийската митрополия, Борис – игумен на светата обител, братя и свещеници от Асеновград.

Край ковчега на епископ Наум в скръб и молитва застанаха директорът на Дирекция „Вероизповедания" – доц. Иван Желев,

г-жа Нонка Матова – народен представител, генерал Михо Михов, действащи генерали от Българската армия, генерали от запаса, представители на областната администрация и кметството на Пловдив, кметството на Асеновград, монах – представител на Зографския манастир, където се подвизават четирима братя на Бачковския манастир – игуменът архим. Амвросий, архим. Сергий, йеродякон Сергий и схимонах Нектарий. Тук бяха и много представители на бизнеса, поклонници и много верни приятели на дядо Наум. Много венци и свежите цветя бяха последно доказателство за уважението към него – един български архиерей, посветил целия си живот на Църквата и Бачковската обител.

Бавно и тъжно отекваше звънят на голямата манастирска камбана, която заедно с множеството изпращане дядо Наум към вечното му жилище. В двора на манастирската костница се издигна още една могила. Простихме се с дядо Наум с тъга и проба да ни прости грешките спрямо него.

По поръчение на игумена архим. Борис, по църковна и народна традиция, за „Бог да прости", всеки получи даждие и манастирска хавля. В двете манастирски трапезарии беше даден траурен обяд.

Негово Високопреосвещение архим. Борис помоли дядо Арсений и другите архиереи да предадат на Негово Светейшество и Св. Синод уверението му, че и занапред ще следва добрия пример на своите предшественици за достойно служение на светата на Църква и благото на Бачковската света обител.

Славчо КИСЬОВ,
секретар на Бачковската св. обител

При срама трисагий за упокоение душата на новопреставилия се в Господа Агатоникийски еп. Наум.

Във взпоменателно слово патриарх Максим говори за усърдието, с което покойният архиерей носи повече от 60 години тежките изпитания на монашеския подвиг и послушанията, които Светият Синод му възлагаше, както и за неговите изключителни заслуги за възстановяването на единството на БПЦ.

Обновен храм в Софийска епархия

На **10 април** Негово Преосвещенство Знеполски еп. Николай, викарий на Софийския митрополит, посети с. Лесново, Елинпелинско, където извърши чина на обновлението и отслужи, заедно с протосингела архим. Йоан, св. Литургия в местния храм „Св. архангел Михаил".

По време на светата Литургия еп. Николай извърши и ръкоположението на дякон Емилиян Славянов Костадинов от София – ученик от паралелния курс на Софийската духовна семинария.

След петгодишен основен ремонт единственият храм в селото възстановява редовните си богослужения. Ремонтните работи по подмяната на покривната конструкция, подовото покритие и интериора са извършени със средства набрани от Софийската митрополия, дарения на фирми и частни лица, както и с доброволния труд на местното население.

Стогодишният величествен трикуполен храм се обслужва от енорийския свещеник Стоян Стоянов.

Официални вести от Синодната палата

На **6 април** в Синодната палата Негово Светейшество Българският патриарх и Софийски митрополит Максим прие новоназначения посланик на Република Финландия у нас г-н Кауко Ямсен. Патриарх Максим и г-н посланикът разговаряха за дружеските взаимоотношения между Финландия и България, между нашите два народа, както и за традиционно добрите отношения между Православната Църква и Католическата църква в страната ни.

На срещата присъстваха и Негово Високопреосвещенство Русенски митрополит Неофит и главният секретар на Светия Синод архим. Наум.

На **14 април** в Синодната палата на официално посещение приятелски президентът на Република Италия Карло Азеглио Чампи, придружен от посланика на Република Италия в България Джан Батиста Кампаньола, посланика на България в Италия г-н Н. Калудов и други високопоставени държавни лица. Това бе първата среща на държавния глава на Италия с представители на БПЦ. Негово Светейшество патриарх Максим в присъствието на високопреосвещените митрополити Видински Доментиан и Русенски Неофит прие топло високите гости.

В своето обръщение патриарх Максим подчерта ролята и значението на Българската православна църква в съхраняването на националната и религиозна идентичност на българския народ. Като важен момент от най-новата история бе изтъкнато възстановяването на Българската патриаршия. Негово Светейшество изтъкна и ролята на новия Закон за вероизповеданията, който допринесе за разгръщане на участието на БПЦ в културния и духовен живот на съвременна България.

Патриарх Максим отново изрази благодарност за

На 23 март се навършиха 25 години от избирането на
Негово Високопреосвещенство ЙОАНИКИЙ
за Сливенски митрополит, а на 20 април се навършват 30 години от неговата епископска хиротония. Във връзка с тези богоблагословени годишнини Синодално издателство, с което владиката е в най-тясно сътрудничество при издаването на своите многобройни трудове, се присъединява към множеството му почитатели с пожелания за здраве, бодрост и духовно преуспяване в архипастирското му служение.
На многая лета, Владико!

НОВИ КНИГИ

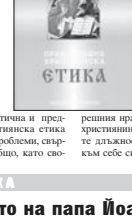

Книгата „Православна християнска етика" на Браницки епископ Герасим е отпечатана по почин и с благословението на Сливенския митрополит Йоаникий. Посветена е на 10-годишнината от кончината на автора. Той е известен като дългогодишен преподавател по християнска етика в Софийската духовна семинария, на която е и ректор от 1971 до 1986 година.

Книгата е разделена на две части. Първата е теоретична и представя православната християнска етика като наука. Разгледани са проблеми, свързани с нравствеността изобщо, като свободата на волята, същност и критика на детерминизма и индетерминизма, същност и видове антиномизъм. Християнската нравственост е разгледана в контекста на богооткровения нравствен закон, достойнството и предназначението на човека, последиците от първородния грях, както и основните християнски добродетели.

Втората част е практическа и е посветена на вътрешния нравствен живот на православния християнин. В нея са разгледани основните длъжности на християнина към Бога, към себе си и към ближния.

ХРОНИКА От света

Опелото на папа Йоан-Павел II

След трагичното известие за кончината на папа Йоан-Павел II Негово Светейшество Българският патриарх Максим и Св. Синод на БПЦ изпратиха съболезнователна телеграма до Ватикана и определиха архиерите, които да представляват БПЦ на церемонията по погребението на главата на Римокатолическата църква. В състава на официалната делегация, оглавена от президента на България г-н Г. Първанов, за Рим отпътуваха високопреосвещените митрополити Видински Доментиан и Русенски Неофит.

Делегацията отпътува със специален полет в самия ден на опелото, 8 април, петък. С автомобилен кортеж представителите на БПЦ и българската държава се отправиха директно към площада пред базиликата „Св. Петър" във Ватикана, където от 10 до 13 часа се състоя церемонията по опелото на папа Йоан-Павел II.

Присъстваха предстоятели и представители на почти всички православни църкви: Вселенският патриарх Вартоломей, Атинският архиепископ Христодулос, Албанският архиепископ Анастасиос, както и представители на Александрийската, Руската, Сръбската църква и др.

Непосредствено след траурната церемония българската делегация се завърна в страната.

ПВ

Съболезнователна телеграма

До Негово Високопреосвещенство монсеньор
Леонардо Сандри, Ватикана, Рим

Ваше Високопреосвещенство,

Вестта за упокоението в Господа на папа Йоан-Павел II, първосветителя на Римския престол, наскърби сърцата ни. Споделяме тъгата на опечаления клир, монашество, близки сътрудници и почитатели на Негово Светейшество.

През повече от четвъртвековното си служение на светия Престол в Рим той всеотдайно се стремеше към осъществяване в живота на високохуманните християнски принципи за мир в света, блага воля между човешите и следване Христовата повеля за единение на християните.

От името на Св. Синод на Българската православна църква и от наше име изказваме искрени съболезнования.

С обич в Христа,

Председател на Св. Синод
+ МАКСИМ
Патриарх Български

О Б Я В А

Международният обществен фонд „Единство на православните народи" – представителство в България предлага „Една седмица по земите на Сърбия и Черна Гора".

Поклонническото пътуване по манастирите и храмовете на Сръбската православна църква се организира за периода от 20.05. до 27.05. 2005 г. Цената е 360 лв. и включва: пътуване до Будва и обратно, вътрешен транспорт по маршрутите на поклонничеството, нощувка със закуска в двойна стая в тризвезден хотел на 300 м от плажа, медицинска застраховка, гранични и пътни такси.

Записване и капиране до 25.04.2005 г. – 40% от цената.

За повече информация:
тел. 02/952 68 95; тел/факс 952 66 54;
GSM 0887/518 177

✝ IN MEMORIAM

Възпоменание

На **11 април** се навърши една година от кончината на
свещ. ДИМЧО МИТКОВ КРЪСТАНОВ,
свещенослужител в храм „Рождество Богородично", кв. Филиповци и храм „Св. Кирил и Методий", с. Иванаре.
Бог да го прости!

Благословен Идещият в име Господне

От стр. 1
Извършва се срещу Велики понеделник, Велики вторник и Велика сряда. Тя има реда на утрени и непонения започват с умилителния тропар „Се Жених грядет...", съчинен по Господната притча за 10-те девици. В понеделник се пеят три седални тропара, посветени на Господните страдания. След светото Евангелие (Мат. 21:18-43) се четат покайният 50-и псалом и дневният канон, който се състои от четвърта, осма и девета песен. След канона се пее ексапостиларият „Чертог Твой вижду...", който се повтаря и през останалите три дни. При запяването му свещеникът изнася от светия Олтар иконата с образа на страдащия Спасител и след скрьбно-тъжествена обиколка около аналоя в средата на храма поставя иконата за поклонение. Той пръв се покланя при допяването за трети път на „Чертог Твой...", а след него всички богомолци се покланят и целуват иконата на Спасителя с трьвения венец. Същото се повтаря и следващите две вечери.

Сутринта във Велики понеделник, както и във вторник и сряда, заедно с вечерята за следващия ден се извършва Преждеосвещена божествена Литургия. Тази света Литургия се отслужва в утринните часове, понеже във вечерните се извършва последователното на утрената за следващия ден.

На Велики Вторник

спомняме известната притча на Господ Иисус Христос за десетте девици. Светата Църква ни призовава да бъдем готови да посрещнем Небесния Жених със запалени светилници в своите души, защото Господ Иисус Христос ще дойде внезапно и неочаквано. В момента на смъртта всеки от нас ще се изправи лично пред Спасителя на съд.

В този ден светата Църква ни посочва и притчата за талантите. Тя ни призовава да обработваме нивата на своята душа и така да увеличаваме дарованията си, т. е. талантите, които ни е дал Бог.

На тези две теми са посветени молитвените църковни песнопения, които се изпълняват във Велики вторник.

След светото Евангелие (Мат. 22:15-46 и 23:1-39) и 50-и псалом следва канонът на дена, съставен е от осма и девета песен. След канона се пее „Чертог Твой вижду..." и „Всякое дихание" със съответните стихири и стиховните стихири. Сутринта във Велики вторник се отслужва св. Преждеосвещена литургия.

На Велика сряда

извършваме възпоминание за помазването на нозете на Господ Иисус Христос с миро от жената-блудница, както и сникването на юдейския Синедрион за осъждане на Господа и замисъла на Юда да предаде Божественния Учител.

На тези теми се основават богослужебните песнопения за деня от вторник вечер. След като се изпее тропарът „Се Жених грядет...", както в предишните два дни, следват три седални, св. Евангелие (Йоан 12:17-50) и 50-и псалом. Канонът на дена е съставен от трета, осма и девета песен. Последователно се пеят „Чертог Твой вижду...", стихирите на „Всякое дихание" и стиховните стихири, а накрая се пее „Славата" на благочестивата и учена химнописка монахиня Касияна. Както свидетелства древният летописец, Касияна е била най-достойната претендентка за съпруга на императора, но по Божие допущение, неоценена от владетеля на империята, станала невеста на Христос – Владетеля на вселената.

Сутринта във Велика сряда се извършва последната за годината св. Преждеосвещена литургия, а вечерта се отслужва само Малко повечерие.

На Велики четвъртък

извършваме спомен на четири събития: Умиването на нозете на светите апостоли от Господ Иисус Христос; Тайната вечеря, установяването от Господ Иисус Христос на тайнството на Евхаристия; Дивната молитва на Господ Иисус Христос към Бог Отец и Предаването Му от Юда.

Христос празнува Пасха заедно с учениците Си в дома на един йерусалимски жител, чието име не се знае. Според св. Атанасий това бил Зеведей, баща на апостолите Яков и Йоан. Преди самата вечеря, за да даде пример за смирение, Господ Иисус Христос снел връхната Си дреха, препасал се с кърпа и умил нозете на апостолите. По време на вечерята Учителят отправил поучение към тях – да се обичат един друг и да не се стремят към първенство. След това Иисус и учениците Му се отправили за Елеонската планина. Тук Спасителят често прекарвал нощта в молитва. Като дошли до Гетсимания, оставил учениците Си да Го чакат и с трима от тях – Петър, Яков и Йоан, се отдалечил навътре в градината. Поръчал им да стоят будни и да се молят, за да не паднат в изкушение, а Сам Той отишъл на още по-усамотено място, паднал на земята и започнал да се моли на Своя небесен Отец, казвайки: „Отче Мой, ако е възможно, нека Ме отмине тая чаша, обаче нека бъде не както Аз искам, а както Ти!" Капки кървава пот паднали на земята от божественото чело на Христос.

„Тайната вечеря" и „Бичуването на Христа".
Стенописи от Мануил Панселинос в манастира „Ватопед", Св. Гора, нач. на XIV в.

На три пъти Той идвал при тримата Си ученици, събуждал ги и отново отправял молитва към Отца – да Го отмине чашата на страданията. Тогава дошъл Юда с войници и слуги на първосвещеника, въоръжени с ножове и колове. Като пристъпил към Иисус, предателят казал: „Радвай се, Учителю!" И Го целувал. Тогава хванали Иисус и Го отвели на съд, първо при първосвещеника Анна, а след това и при първосвещеника Каиафа.

На тези събития е посветено и богослужебното последование с молитвени химни в тоги ден. Сутринта първо се отслужва утрента, на която се пее отпустителният тропар: „Егда славнии ученици..." Чете се св. Евангелие (Лука 22:1-39) и 50-и псалом. Следва пъленъ канон от осемте песни. Между третата и четвъртата песен са поместени три седални тропара. След канона се пее „Чертог Твой вижду...", стихирите на „Всякое дихание" и стиховните стихири. Преди отчита се чете текст от книгата на св. пророк Иеремия (11:18-23 и 12:1-5, 9-11, 14-15).

Велики четвъртък е денят, в който е установено и учредено св. Тайнство на божествената Евхаристия, затова в този ден се служи св. Василиева литургия. Тя започва с вечерята за следващия ден (Велики петък), която се служи до Малкия вход, а нататък продължава литургийното последование. По време на тази св. Литургия се приготвя сухото св. Причастие за цялата година, та да могат вярващите и при извънредни случаи (болест, смъртна опасност и др.) да се причастяват с пречистите Тяло и Кръв Христови.

По время традиция в този ден след св. Литургия се отслужва и Велик маслосвет.

Вечерта се започва последованието на спасителните Страдания (Страсти) Христови, които богослужебно се отнасят към Велики петък.

На Велики петък

извършване възпоминание на бичуването, поругаването, разпъването и страшната смърт на нашия Спасител. В този ден светата Църква ни припомня как разбойникът от кръста изповядвал, че Христос е небесен Цар, както и молбата му Господ да не го забравя в царството Си. На тези събития са посветени и богослужебните песнопения.

Както казахме, в четвъртък вечерта се отслужва последованието на Страданията Христови, което има реда на утрения. Първо се пее тропарът на Велики четвъртък „Егда славнии ученици..." и веднага след него се чете първото от равномерно разположените между отделните части на утрената двадесет свети Евангелия. Преди всяко едно от тях се пее „Слава страстем Твоим, Господи", а „Слава долготерпению Твоему, Господи" – след евангелието.

Антифоните и седалните, отнасящи се до предателството на Юда, отричането на св. ап. Петър, неблагодарността на евреите спрямо Господа и изповядването на разбойника, се пеят между 1-то и 6-то св. Евангелие. След петото св. Евангелие и полагащите се след него антифони се прочита велегласко и умилително се изпява нетидесетият антифон „Днес висит на древе...", а през това время свещеникът изнася от светия олтар Разпятието и го поставят в средата на храма. Следа прочитането на шестото св. Евангелие се пеят блаженствата със съответните тропари, четат се седмото св. Евангелие, 50-и псалом и осмото сакаемо четиво. После идва ред на канона с пета, осма и девета песен. След това се пее ексапостиларият: „Разбойника благоразумнаго..." и се чете деветото св. Евангелие. Следват самогласните стихири на „Всякое дихание" и десетото и единадесетото евангелско четиво, стиховните стихири и дванадесетото св. Евангелие. Накрая се пее тропарът: „Изкупил ни еси от клятви законния..."

След изнасянето на Разпятието в средата на храма свещеникът, а след него и всички богомолци се покланят и целуват св. Кръст с изображения на него Разпнат Спасител.

Сутринта на Велики петък се четат и пеят Великите (или Царски) часове (първи, трети, шести, девети). Наричат се Велики както заради продължителността, така и заради важните събития, които ни припомнят, а Царски – защото пръв византийската епоха на тях са присъствали и царете. Часовете се пеят и четат в храма на сутринта. Те съдържат псалми, тропари, пророчества, апостолски четива, евангелия и молитви.

След деветия час се продължава с последованието на вечернята.

Вечерта на Велики петък се отслужва утрената за Велика събота, а след поясните на канона симолично се сяма от Кръста Разпнатият, обвива се в плат и се полага в статата кувуклия, символизираща гроба. Тялото на Господа е избродирано или изгравирано върху плащаницата и изобразява това снемане.

На Велика събота

отбелязваме погребението на Господ Иисус Христос, извършено от Йосиф и Никодим, както и слизането на Спасителя в царството на тъмнината – Ада. Когато Господ Иисус Христос починал като човек, тялото било положено в гроба. Душата Му слязла в ада, победила го и освободила пленените там души. В третия ден душата и тялото отново се обединили и тялото възкръснало от мъртвите. Душата на Господа съкрушила ада, а тялото победило смъртта, защото душата и тялото не се разделят от Божеството. Това не са били душа и тяло на смъртен човек, а на въвеловечил се Бог. Затова адът не бил в състояние да задържи в плен тази Душа, нито смъртта – да предаде на тление това Тяло.

Богослуженията за Велика събота започват от петък вечер с т. нар. Опело Христово, което има реда на утрента. В началото на богослужението се пеят отпустителните тропари: „Благообразнии Йосиф", „Егда снишел еси...", „Мироносицам женам" и „Ужасошася лици ангелстии". Следва канонът на деня, с всичките осем песни. След това се пеят разделени на три „статии", т. е. на три части, т. нар. „Похвали", познати като Опело Христово. Тези „Похвали" са съставени от неизвестен песнописец и имат много богато съдържание. Следват евлогитариите „Благословен еси, Господи", стихирите на „Всякое дихание" и Великото славословие. Излиза се от храма и се обикала около него с „Плащаницата", като се пее „Святий Боже". След завършването в храма с Плащаницата отново се пеят тропарите. Следва четенето на текст из книгата на св. пророк Иезекиил (37:1-14), Апостол (1 Кор. 5:6-8 и Гал. 3:13-14) и Евангелие (Мат. 27:62-66).

На Велика събота утринта се отслужва вечернята за Пасха със света Василиева литургия. Богослужението е възкресно и с тъжествен характер и ни въвежда във великия празник – Пасха. На някои места народът нарича това богослужение „Първо Възкресение". Прекрасен и умилителен е текстът, заместил Херувимската песен: „Да мълчи всяка плът човешка..."

В древност това богослужение се е отслужвало следобед.

Спомняйки погребението на Господ Иисус Христос на Велика събота, Църквата заедно с Божиезнаци, Йосиф и Никодим Го оплака с погребални песни, в които се долавя и надеждата, предвкусването на радостта на възкресението.

По Твоето неизказано милосърдие, Господи Иисусе Христе Боже наш, Който след претърпените мъки и кръстна смърт си благоволил да бъдеш положен в гроб, помилуй ни и ни удостой да се поклоним на славното Ти Възкресение! Амин!

Подготви
Ал. КАРАМИХАЛЕВА

Старостта – преддверие към Живота

Какво е старостта? Тежка и продължителна зима, за която отрано трябва да се подготвим: да натрупаме запаси в зимника, да се погрижим за огрев, да закърпим покрива и уплътним прозорците, или дъгоочакваната пролет, предидия към съцинския живот на пребогатото слънчево лято, когато никой не осъждява, каквото е животът в Бога?

Може би ни е рано да мислим за старостта, а може и да сме закъснели? Едно е сигурно: колкото и здравословно да живеем, колкото и да се опитваме да спрем времето, няма да се устоим кога ще остарем. Ще отслабнат силите ни, зрението ни, слухът ни... Все по-малко неща ще можем да вършим и все повече усилия ще ни коства това, все повече ще се стеснява периметърът ни от дейности, места, познанства и цели. Ние имаме единствено избора да роптаем или да се примирим, да приемем старостта като трагедия или с благодарност.

Впрочем, ако човек се стреми да живее във въздържание, целомъдрено, ако се стреми към християнските добродетели, то старостта ще е най-благодатното время за него. Това е времето, когато човек най-сетне постига разбиране на живота и назначението си, постига душевен мир и безтрастие; времето, когато стихват желанията и човек вижда земния си път като нищ от страдания и грижи, който идва към свои край. Това е времето, когато сме достатъчно наясно със себе си, та да престанем да се оглеждаме в очите и думите на другите, когато разбираме не само с ума си, а и с цялото си същество, че ние сме такива, каквито ни вижда Бог.

Стесняваното на пространъта ни може да се приеме като насилствено ограничение вследствие на физическата ни немощ, но може да бъде и естествен вътрешен процес на духовно съгряване, при който очите стават все по-малко жадни за нови земи, нови лица, непознати дивини гледки; уморенте ни уши сами могат да се отвърнат от силните шумове и хорската гълчка и да законтерят за тишината; ръцете сами може да се уморят да вършат и да докосват хиляди неща и да сме напълно доволни, ако имаме сили да държим книга и да се прекръстим. А може и четенето на книги да ни се стори грижите, които сами прекръстване да ни стига?

На младини по правило четем много по-настървено, с някакъв неистов глад да погълнем всичко написано, всичко да знаем. С времето все повече узряваме за Соломоновото: *„голяма мъдрост – голямо страдание, и който трупа познание, трупа тъга"* (Екл. 1:18). Осъзнаваме, че не е нужно да знаем всичко, а само необходимото ни, за да живеем пълноценно живота си, че знание, което не е приложено, което не е преживяно, не е преминало през сърцето ни, през ума ни и не е станало част от личността ни, е просто товар, самар, който носим на гърба си „за всеки случай", като например, за да блеснем с богатата си култура, да решим кръстословица или да участваме в телевизионна игра.

С годините нозете сами може да престанат да искат да обикалят света, да посещават различни страни, да опознават различни култури, и желанията ни да се сведат до православните светини. А после може и това да ни се стори излишно, да узреем за мисълта, че онова, което правени светините свети, е Христос и Неговите последователи, а с Христос и светите My можем да беседваме навсякъде: и в кварталната църквичка и до домашния ни иконостас.

Старостта не е ли едно естествено затваряне за света? Първо зад „манастирските стени" на квартала, в който живеем, после в „килията" на една стая, а накрая – едно легло с горящо кандило над него? Със старостта за вярващите се затваря видимият свят, но се отваря духовният. Очите ни отслабват за красотите на този свят, но се отварят за невидимия; ушите ни оглушват за вся на света, но се отварят за ангелските славословия. Всъщност, колкото по-интензивен вътрешен живот има човек, толкова по-малко се интересува от външния; колкото по-динамичен разговор водим в душата си с Бога, толкова по-малко ще ни блазни празнословното общуване.

Докато сме млади – гледаме, а не виждаме; пътуваме, а не се радваме; имаме много, а искаме повече. На старини стаяме благодарни и за най-малката помощ и за най-малкото внимание, за всеки ден, в който очите ни се отворят, за да се порадват на слънцето, за птиците по перваза, за телефонно обаждане, за минута без болка...

Колкото и да се стремим като християни да придобием смирение, докато сме млади и силни се държим така сякаш всичко зависи от нас. Харесва ни да успяваме, да побеждаваме, уж знаем, че без Бога нищо не можем и нищо не сме, че *„никой от нас не живее за себе си... но живеем ли – за Господа живеем"* (Рим. 14:7,8), но никак все го забравяме. Считаме за естествено всичко да става по нашему, всички да ни се радват, всички да ни се възхищават, да ни уважават, да се нуждаят от нас. Но идва старостта и вече никой не иска да разговаря с нас, никой не се интересува от съветите ни, от мнението ни, дразнят се от мудността ни, намират ни за досадни и излишни. Все по-зависими стаяваме от грижите на другите. Искаме или не искаме, в старостта ни се смиряваме и все по-ясно осъзнаваме, че истински ценни сме само за Господа, че само Той може да ни обича въпреки болните ни немощни тела, повехналата ни кубот или старческото оглупяване.

От аскетиката знаем, че с утесняването на възможностите на тялото се освобождава душата. Нима не са били свободни аскетите, които прекарали живота си приковани на стълб, самозаиздали се в доброволен затвор, в малка пещера или килия? Не са ли точно те, избралите *единствено потребното* (вж. Лука. 10:42), истински свободни, а ние, колкото и общирни да са светите ни – пленници на страстите си? Кой е свободен и кой – не? С квадратни метри ли се измерва свободата?

Нестяжанието е друга придобивка на старостта. Нестяжанието дава вътрешна свобода и сила. Тогава човек ясно разбира, че нищо не притежава, нищо не му принадлежи, че всеки момент Бог може и душата му да изиска. Тогава остава само вярата и човек някак естествено спира да убеждението: *„Господ е моя светлина и мое спасение; от кого ще се боя? Господ е крепост на живота ми, от кого ще се плаша"* (Пс. 26:1).

Човек може цял живот да си казва молитвите, да ходи на църква, но така и да не разбере какво е молитвата, докато не изпадне в ситуация, в която да осъзнае, че на нищо и на никого не може да се надява, дори на себе си, а само на любовта на Господа. Старостта е точно такава ситуация.

Вярващият човек е тих и радостен при всички обстоятелства, в който и да е период от живота му. Тази радост и спокойствие идат от близостта на Господа, от общуването с Него, а в старостта Бог е особено близо до нас, защото стихват гриижте, които ни разсейват и задължяваха ни към хората намаляват. Все по-често отваряме вратите си за Господа и все по-дълго беседваме с Него.

Александра КАРАМИХАЛЕВА

В размисъл за старостта

Ако се запитам какво в старостта ме плаши, си отговарям: плаши ме не **нещо** *в старостта, а* **нечия** *старост. Плаши ме старостта на новокаите със себеподобните си, с „днешната младеж", с родниците си, с държавата... Плаши ме старостта на вечно оплакващите се, на вечно недоволните, онепраданите, недоценените... Старостта на загубилите смисъла на живота си, на самоокайващите се, на самотните. Плаши ме старостта на живеещите с миналото и отхвърлящи всичко свързано с настоящето, на доживяващите живота си без вяра във вечността на бъдещето си...*

Но не всяка старост е такава.

Старостта не е нещо, което изведнъж ни връхлита отвън, нещо чуждо и враждебно на личността ни. Тя е части от нас и изключително важен етап от нашето израстване.

Така че: моята старост това ще съм след 30-40 години. Тя ще е резултат от моите избори, тя ще отразява моя светоглед, моята вяра, моята надежда, любовта, които ще съм придобила в духовните си трудове, ще включва моите любими занимания, моите любими хора, моите любими гледки... Моята старост това ще съм аз и моят Бог, Който и тогава ня.ма да ме изостави, а може би и по-често ще присяда при мене, за да си говорим.

Дали ще бъда добра компания за себе си и за Бога тогава, зависи от това как ще живея днес.

ЕСЕ

За смисъла на човешкия живот

Пред тей стои един важен, най-важен въпрос – въпросът как да изживеем своя живот. Погледни около себе си и виж колко много се различават хората помежду си. Един мисли за едно, друг-друго; един прави едно, друг – друго. Колко много и различни са отговорите за това как да живеем! Ала кой от тях е най-правилния?

Нищо преходно не може да донесе удовлетворение на човешкия дух. Помисли за самия себе си и си припомни колко пъти силно си желал нещо. И когато твоето желание се е изпълнявало, намирал ли си пълна и постоянна радост? Не си ли бил скоро след това отново отчетен и неудовлетворен?

Истинска радост можем да имаш само в любовта към Бога. Да, само християнската религия носи щастието, към което всички се стремим. И само православната вяра е тази, в която нашият дух намира своето удовлетворение. Защото има един друг свят, към който и ти самият принадлежиш – макар и да не виждаш своите мисли, чувства и желания, ни най-малко не можеш да отречеш тяхното съществуване. И те са тези, от които знаеш твоето щастие или нещастие. Ето, колко много хора са богати и славни, но нямат щастие. Така е и с теб – ако не желаеш да потърсиш истинската радост на любовта към Бога, ти не ще намериш удовлетворение за своя дух.

А твоят Създател непрестанно те зове към Себе Си. Зове те с изгрева на слънцето, зове те и с неговия залез, защото Той е сътворил всичко прекрасно, което виждаш в природата. Зове те чрез някое от изреченията на Своето светозарно слово, зове те и с всичко духовенство, което чуваш, за да разбереш, че Той е истинското Добро. Зове те с радостта на сърцето ти, зове те и с неговата скръб, за да разбереш, че само у Него можеш да имаш пълно и вечно щастие.

И тъй, последният свой Бог, Който говори: „Аз съм пътят, истината и животът" (Йоан. 14:6). Той – Личност, с Него можеш да общуваш, на Него можеш да се довериш и Него можеш да обичаш. И Той желае да Го следваш, като се отвръщаш от всичко зло и усърдно търсиш Него. А ръце да Го търсиш? В Неговото Откровение – в Свещеното Писание и другите православни християнски книги, в природата, в своето сърце.

Но какво да правиш след това? Нима доток ще спреш? Погледни: звездите, планетите и останалите небесни тела имат своє движение и своя цел. И колко време вече те стройно извървяват своя път! По същия начин и ти трябва да имаш цел, към която с постоянство и усърдие да се стремиш.

„Ала каква да бъде целта на мои живот?" – може би ще ме попиташ. „Бъдете съвършени, както е съвършен и Небесният ваш Отец" (Мат. 5:48) – е казал някога нашият Спасител. Да, християнството е религия на постоянното усъвършенстване. И съвършенството като идеал стои сега пред теб. Но какво е то? И как да го постигнеш? Начало на усъвършенстването и изобщо на истинското християнство е самоотреченето. Човешката природа е дълбоко повредена от греха; той дори е станал свойствен на нея. И именно поради това е така необходимо самоотреченето. Доброто носи радост – радост несравнима с нищо друго. Но ти трябва да търсиш самото добро, а не радостта от него. Ако направиш обратното, ти не ще вършиш нищо добро – и следователно няма да имаш и истинска радост, доставяна единствено от него.

Какво иска от теб твоят Бог? „Възлюби Господа, Бога твой, с всичкото си сърце, и с всичката си душа, и с всичкия си разум; тази е първа и най-голяма заповед" (Мат. 22:37-38) – е казал Той. Какво означава това? Погледни: ето, ти имаш две очи, две уши, две ръце, но... едно сърце. Едно сърце, в което няма място и за Бога, и за света! „Не обичайте света, нито което е в света: ако някой обича света, той няма любовта на Отца" (1 Йоан. 2:15). Иега пред теб стоят хиляди различни наслаждения и развлечения; ти можеш да изживеєш живота си лекомислено, без голяма цел, в греха и суетата. Ала ако желаєш истинска да обичаш свои Бог, за теб няма да е без значение нито една твоя мисъл, нито едно чувство, нито едно желание. И в стремежа си да изхвърлиш от себе си всичко греховно и недостойно за небето, ти ще видиш вътре в душата си жестоката духовна борба, която се води там. Като някакъв търговец ще пресмяташ печалбата и загубата си – не само в края на деня или месеца, но след всяка своя дума и дело и в всъ всеки один миг.

Но: „Който побеждава, ще наследи всичко, и ще му бъда Бог, а той ще Ми бъде син" (Откр. 21:8) – е казал някога нашият Спасител. И неизмерими са благата, доставяни от победата в духовната борба! Тогава човек вижда в себе си „истинската светлина, която просветява всеки човек идващ на света (Йоан. 1:9). Постарай се с всичките си сили това да стане и с теб и знай: ако не видиш тази светлина в твои живот, няма да я виждаш и в другия.

Ето, въпросът за смисъла на човешкия живот, на твоя живот, стои пред теб още днес. Какъв е отговорът, който ще дадеш?

Росен МИЛАНОВ

БОГОСЛОВИЕ

За прославата на Божествената Троица в догматичното православно богословие на XX век

В съвременното румънско богословие

Прославата на Божествената Троица характеризира съвременното православно догматично богословие. Първият пример, който имаме радостта да представим, е този на румънското богословие. Възраждането на тринитарното богословие е блестящо засвидетелствано в творчеството на отец Димитру Станилоае. Произходът на това възраждане на Троичната прослава в догматичното богословие се корени в преоткриването на богословието на светите Отци, нещо, което е твърде разбираемо.

Отец Димитру проследи органичната връзка между духовността и догматика та при св. Григорий Палама, или по-точно взаимоотношението между опита в Св. Дух и формулировката на вярата в Иисуса Христа, т.е. не само взаимоотношението между Пневматология и Христологията като дисциплини във Факултета по догматично богословие, но преди всичко взаимоотношение между опита в Св. Дух и опита на живота в Христа. Като откривал, препрочитал, опознавал и коментирал боговдъхновените текстове на св. Григорий Палама, отец Станилоае поставил на дневен ред принципа на мистичното богословие, т.е. тринитарния опит на богопознанието: познание на Отца чрез Сина Иисуса Христа при божественото проявление на Светия Дух. Познанието, което човешкото същество може да има вътре Светата Троица, *не е* или във всеки случай *не е само* теоретично познание на догмата. Разбира се, присъщо е на кръстените да придобиват познание за Бога чрез вероучение и богословски изследвания, а именно, че Бог е единственият Първоизвор на Божествеността, че Синът е извяд на самата Божественост, че Духът е извеждане на Божествеността отъм нейната съкровеност и че отъм домостроителния план Отец изпраща с общо съгласие и с една-единствена Божествена воля Словото чрез Вълплъщението и Духа чрез чудното слизане сред света, за да домо-строителства...

Това знание за Божествената Троица, обаче, е все още извън опитното познание за Бога и за прославата на Св. Троица, познаваема чрез Св. Дух.

Отец Димитру е преразгледал това, което знаем за делото на Светата Троица в нас и в света; той е развил темата за опитното познание на Отца чрез Сина в Светия Дух. „Ведньж възкръснал – пише румънският богослов, – Синът действа в нас чрез Светия Дух, за да извярваме и ние също пътя, който води до съединяване на синовство, състояние, при което тялото е преобразено или обожествено от Духа.“ Тук Божествената Троица се прославя като Бог, Който дава възможност да се познава не като обект на познание, но като Триипостасен Бог, познаваем чрез съпричастие: човешкото същество познава Бога само чрез придобиване на Бога и чрез преобразяващото и обожествяващо действие на Духа. Това не е познание на един Божествен обект от един човешки субект, а между личностно, взаимно и единосъщно познание на едно човешко същество и на едно Божествено Същество.

Богословието не се определя като наука за Бога, но като познание на Бога чрез уподобяване с Него. Както Господ ни е дал приоритет в опитно познание на човешката природа чрез Въплъщението, така и богослов е този, който участва в процеса на обожествяването чрез Духа и става син в Сина. В това се състои и цялото богословие на св. Отци. Оригиналността на нашето време се състои именно в подновяването на богословския метод на св. Отци, който се базира върху аскезата, молитвата и богословския реализъм, в който вярата установява, че Словото действа реално в нас, кръстените, и както се каза по-горе – възкръсналият Син действа в нас чрез Св. Дух. По такъв начин Светата и животворяща Троица се прославя от самата човешка личност, от личността на светите. Познанието на Св. Троица не е само едно необходимо училищно познание: то е съвместяване на присъствието на Сина и на Духа чрез Духа и нашето собствено духовно раждане, според Йоановия израз *раждане в Бога*. Казано по друг начин, доколкото чрез изпълнение на Божиите заповеди, чрез аскеза, молитва и най-вече чрез вяра и участие в св. Тайнства и непрестанно призоваване на Иисусовото име вярващият се потапя в живота в Христа, доколкото се е нещо друго, а живот в Неговата Църква, следователно, доколкото негодата човешка воля е всичките си сили се обединява с Божията воля, дотолкова Духът може да действа в човека и да осъществи в него присъствието на Иисуса Христа – истинския Бог и истински човек, т.е. да актуализира за човека действителността на Въплъщението. По този именно начин можем да познаем Бога – чрез Божествените и обожествяващи енергии, които Св. Дух влага в нашето сърце, в нашия разум, в самото ни тяло, при условие обаче, че нашата воля и нашата свобода Му оказват цялото си съдействие: „Тоа за осведомяващо и спасяващо-правящо дело е на Сина и на Духа или пък то е на Сина чрез Духа.“

Виждаме, че богословието тук прославя Светата Троица за Нейното домостроителство с оглед на човешкото спасение. Светата Троица се прославя в Нейната Божественa и чудотворна икономия, която се осъществява в ловято на св. Църква; т.е. Тялото Христово.

Съвременното румънско богословие дава някои изключително точни формулировки за прослава на самата Божествена Троица. Пример за това е трудът на свещ. Ион Бриа „Речник на православното богословие“. Човек е вълхитен от систематичния характер на този забележителен синтез, който ясно определя мястото на източното богословие спрямо схоластичното богословие. Константиа се съдо и Библейската основа на тази статия: Божествената Троица се прославя първом в Св. Писание, за което са дадени множество посочки от о. Бриа.

За отбелязване е най-вече постоянното позоваване на св. Отци: светите Атанасий Велики, Кирил Александрийски, Григорий Назиански, Василий Велики, Максим Изповедник, Йоан Дамаскин и Григорий Палама са великите имена, които се споменават при богословската прослава на Светата Троица. Става ясно, че богословието на Православната църква се включва в присмествеността на св. Отци; то е неопатристично богословие. Това е доколкото то актуализира за човека действителността на Въплъщението. По този именно начин можем да познаем Бога – чрез Божествените и обожествяващи енергии, които Св. Дух влага в нашето сърце, в нашия разум, в самото ни тяло, при условие обаче, че нашата воля и нашата свобода Му оказват цялото си съдействие: „Тоа за осведомяващо и спасяващо-правящо дело е на Сина и на Духа или пък то е на Сина чрез Духа.“

Подобна прослава на Светата и животворяща Троица се открива под перото или в устата на съвременните православни богослови в Западна Европа. Протопрезвитер Борис Добринским отдава подема на тринитарното богословие на „едно значително обновление на пневматологията и на едно преоткриване на нейното глобално и всеобхватно значение за богословието и за самия живот на Църквата. Сред мистиците-богослови, които продължават прославата на Св. Дух и на Св. Божествена Троица той цитира освен о. Димитру Станилоае, още и Оливие Клеман, Павел Евдокимов, Никос Никониотис и Владимир Лоски, които „осъществили едно общо изследване върху приобщаването на паламитския синтез към проблема за изходящето на Св. Дух“.

С тези заключителни думи авторът потвърждава факта за патристичната обнова на нашето богословие: „Извън православните училищни схеми и далеч от „западното пленничество“ на нашето богословие последното търси понастоящем в светоотеческата мисъл своите живи корени.“

Бих желал да приведа няколко примера от това духовно явление – как отново се формулират догматите за Св. Троица и Св. Дух, давайки първом подобаващо място на свидетелството на вярата на Владимир Лоски. Обичам да цитирам този пасаж, в който се чувства личното отношение на този човек на вярата: „Съзерцателно на това абсолютно съвършенство, на тази Божествена пълнота, каквато е Св. Троица – личностен Бог, Който не е самозатворена личност, самата тази мисъл, макар и „бледа сянка на Св. Троица“, издига човешката душа над колебаещото се и променящо се човешко съществo, като му предоставонази стабилност посред страстите, онзи безпристрастност (apatheia), която е начало на обожествяването, повеже творението, променливо по природа, трябва да постигне състояние на вечна стабилност чрез благодатта, да участва в безкрайния живот чрез светлината на Св. Троица.Ето защо Църквата е защитила по-горещо тайната на Св. Троица срещу естествените тенденции на човешкия разум, които са се стремели да я уницожат, свеждайки Св. Троица до единство.“

В прославата на Божествената Троица – в литературен стил, наситен с риторични прийоми, както при гръцките св. Отци, заблежителя при Владимир Лоски е неговата богословска въторженост, вдъхновена от Бога, която е характерна с изключителна прецизност и точност на мисълта. Богословът възхвалява Божествената Троица, прославя я доксологично, следвайки този неопатристичен начин на мистичното познание. Той съзнава, че благодарта на Св. Дух подтиква богословското изповядване на Господа и Спасителя Иисуса Христа и на цялата Св. Троица: „Изворът на тази пълнота, който прехвърлява всяко строго ограничение в учението, опита и живота на Църквата, произхожда на това богатство и на тази свобода е Св. Дух.“

Прославата на вдъхновено богословие ни се представя от трудовете на архимандрит Софроний (Сахаров), този велик старец и ученик на св. Силуан Атонски. В „Блаженството от познание на Пътя“ той отново формулира тринитарния догмат на нашата Църква с оглед потребността на нашите съвременници да познаят и да прославят личния характер на Абсолюта. Западноевропейского тринитарно богословие носеше опасността да поставя на предел план „битието“, сякаш единството по природа е по-важно от ипостасния живот на Бога. Богословието на св. Отци не е богословие на битието („онто-богословие“), а богословие на Триипостасното единство на Бога. Отците славеха, прославяха и служеха с „истинска прослава“ на тръжди Святия. На Запад безличният характер на Божието битие или само на „битието“ привличаше интелектуалците; някои дори се насочиха към източните религии, където се отмина всичко личностно.

Пътят на познанието на Божествената Троица е прославата на едно сърце, което е просветлено от вярата. „Нашият разум се учудва и мълчи пред това учение на Църквата. Това не съвпада с категориите на нашето мисление. Тайната на Св. Троица остава неразбираема докрай, защото тя надвишава възможността на нашето разбиране и способностите на сътворената ни природа. Но въпреки това тази тайна, неразбираема и скрита, ни се открива непрестанно по един „екзистенциален“ начин чрез вярата и чрез живота въ вярата като непрестанен извор на вечния живот. Като спазва заповедите на Христа и като пребъдва в Словото на Христа (срв. Йоан. 8:31), вярващият позволява на Бога да му даде познание за Самия Себе Си. „Тогава пред нашите очи се представят безкрайната пълнота, мъдростта, блаженството и истината за вечния живот, който е любов.“ Както се вижда, старецът Софроний свързва тясно познанието за Божествената Троица и възможността да Я прославяме с факта да обичаме и вярваме всяки по-малкия Бога, т.е. с аскетичния живот. „По пътя на спазването на Христовите заповеди – да обичаш ближния си както себе си – и по пътя на Църквата се разкрива тайната на Св. Троица, а не по абстрактен или рационален начин. Ето защо и Църквата, изправена пред тази тайна, въторжено и богослужебно пее „чудни думи, чудни величия и чудни догми за Св. Троица“, според песнопенията на Петдесетница.

Според архим. Софроний, както и според неговия старец св. Силуан, прославата на Св. Троица зависи от присъствието на Св. Дух в нас, но присъствието на Св. Дух в нас зависи от изпълнението на заповедите на Христа, Който Сам изпълнява волята на Отца. Следователно преди да бъде теоретична или литургична, тази прослава е практична.

В примерите, които цитирахме, ние виждаме ред православните общности и на Изток, и на Запад подновяване на светоотеческата прослава на Божествената Троица, само актуализиране на християнския догмат чрез свещен въторг в Св. Дух и възраждане на връзките между аскетика и богословие.

Следва

Свещ. Марк-Антоан Коста дьо Борежард

Превод със съкращения ик. Антон ВЪЛЧАНОВ

† Доростолски митрополит ИЛАРИОН

Посрещането на Иларион Макариополски като митрополит Търновски

В качеството си на управител на могъщата Османска империя Мидхат паша през 1867 г. посетил гр. Елена. Разпитал х. Христо Михайловски, брат на Иларион, за детството и раниите му години. После потъркал ръце и заключил: „Гледай бе, гледай. В едно нищо и никакво място да се роди едно момче Цончо, да порасне, да се покалугери, да стане владика и тъй да разбъркра света!“

Пет години след това Мидхат станал везир (министър-председател). Преди да замине за Търново, Иларион съгласно протокола го посетил, за да поблагодари за утвърждаването му с царски берат за митрополит. Мидхат му казал: „Отивате в Търново като митрополит. Аз познавам тамошното население. Вардете се да не правите партизанство!“ – С тези думи Мидхат искал да каже да не започне сега борба против турците. А вестник „Левант Хералд“, орган на английския посланик в Цариград, известявайки за заминаването на Иларион за Търново, го нарича „знаменосец на българската борба срещу гръцкото висше духовенство“. Така гледали на Иларион обществените политически и правителствени кръгове в чужбина и в частност в Цариград.

Високопреосвещеният Търновски митрополит Иларион на 8 септември 1872 г. тръгнал от Цариград за новото си седалище Велико Търново, при народа, за който толкова много страдал, за да го зарадва и отблизо да му посвети в служение последните дни от живота си. При изпращането му до парахода архимандрит Мелетий (сетне Софийски митрополит) в речта си припомнил мъката, с която преди пръснзени го изпращали на заточение в Анадола и скръбели тъй, както и сега, че Цариград остава без него.

На следния ден варненци от разни народности се събрали на пристанището да посрещнат „великия българин“ – едни да видят тоз „народен труженик и чак от всуе порадват“, други да видят тоз „великан“, „чиито име им задавало страх“. По разпореждане на властта войсковото отделение с няколко офицери излязло да посрещне „високия пътник“. С лодка излязъл на брега, застанал на нарочен постамент и бил поздравен официално с военен церемониал, после на „особена каляска“ отведен да си почине до вечерната служба в катедралния храм. Посетил и българското училище, успял да убеди варненските българи в църковно-административно отношение да се обединят ведно с шуменци, та епархията да бъде Варненско-Преславска, понеже във Варна тогава имало гръцки владика.

На 10 септември при много изпращачи и официални лица – английския консул и австрийския, отпътувал за Русе. Посрещнат бил също официално от гражданската власт и видни българи и турци.

На 12 септември в гр. Бяла бил посрещнат тържествено, една делегация от търновци го чакала да влезне в пределите на Търновска епархия. На следния ден в с. Поликраище, далеч от Търново, бил причакан от много народ, свещеници и учители, надошли от околните села. Дошъл много народ и от Горна Оряховица на коне, файтони и пеша. От името на съборните се учили Сава Сирманов приветствал владиката, като започнал със следните слова: „С неизказана радост, Владико светий, се обляха сърцата ни, когато ни известиха за окончателното Ви решение да дойдете да пребивавате в пределите на предопределената Вам епархия. Трудно е да се изразят сърцата, Владико светий, Ваше страдания и високи заслуги към българския народ...“ От Поликраище към Самоводене народът се придвижил с песни, дружавания и въжлюшвания „Да живее Иларион Търновски“, дето го очаквал множество народ от околността, представители на военната и гражданската власт от Търново. Читалищната управа разпратила нарочни покани до видни граждани. Чаршията била затворена. Българи и турци задръстили пътя към Самоводене. След речите и приветствията в Самоводене владиката тръгнал към Търново. Камбаните на Преображенския манастир и на осгрешения през р. Янтра „Света Троица“, ехтели и заглушавали възклицанията на ликуващия по пътя народ. Така този народен непобедим „храбрник“ влиза във Велико Търново и „вълзее върх отдавна осиротелия престол на старите българскри патриарси“. В Търново да посрещнат владиката пристигнали от околните градове и чак отвъд Балкана, от Казанлък, така че приветствия в града продължили няколко дни. На всички той в оттовор благодарял с подходящи слова. След такова знаменито посрещане митрополитът свикал представители от всички околийски и „нахийски“ центрове на Търновската епархия на „митрополитски събор“. После обходил епархията и навсякъде бил посрещан тържествено. Навсякъде благоевтал с кротост, милювидност, „което се изобразявало на лицето му“. На път за Свищов в храма в Стжарово такова въодушевление било, че мнозина се провиквали от радост: „Благодарим Ти, Боже, че доживяме да видим български владика, който да ни поучава по нашенски!“

В Свищов посрещането му било „особено щастие, сьцински празник“. В църква и в училищата „дръжаха му речи, възхвалявака подвизите и трудовете му“. Като го изпращали, доволни от поученията, се провиквали: „Такъв архиерей подобаваше нам! Дано при второ твое посещение ти кажем като евангелските рабе: Господине, ето два, ето – пет таланта ти ни остави, ние ги умножихме!“

От Свищов митрополит Иларион заминал за Никопол, Плевен, Ловеч и стигнал до Севлиево. Навсякъде бил тържествено посрещан и оставял хубав спомен с проповедите и поученията си, с упътванията към наука, просвета и взаимна обич.

От Севлиево към Габрово пътят бил препречен от изпращачи и посрещачи. Между група селяни при „Димчовото ханче“ един старец, подпрян на тояжката си, разтреперан от вълнение, жаловито изкъкал: „Дядо владико, дай да ти целуна ръчица. Доживяме да видим български владика! Надеждата ни е в тебе!“ Затрогнат от тоя сърдечен привет, Иларион се затекъл към стареца, прегърнал го и му целунал побелялата глава. Тази трогателна гледка накарала от умиление всички да леят сълзи. Това показва каква предана любов питали към своя владика народът, утешен от робската неволя, в очакване да дойде свободата.

В Габрово на 16 декември бил посрещнат вече от града от официални представители, училищни и просветни власти, при бинене на камбаните. В една приветствена реч се казало: „С любов и величайша признателност те посрещаме и с надежда и вяра очите ни са отправени към тебе.“ В оттовор владиката в словото си между другото казал: „Когато Провидението иска да извърши на земята някое важно събитие, то си избира между човешките един за свое оръжие. В случая Богу било угодно мене да избере, тъй че ще ми друго освен пръст Божий. И за това не на мене, а на Него отдайте слава и хвала...“ И като описвал тъждостта на народа в праотеческата вяра, увещавал: „Пазе наследство ви завещаван и аз, моя възлюбени в Христа чеда. До когато Православната наша вяра се пази чиста и непорочна, до тогава и народът ни ще бъде честит, нравствен и строг пазител на своята народност...“ В квартирата си в града бил посещаван от представители на висшата власт, духовенството, чорбаджии, учители и много други, от разговора оставил отлични спомени.

На 22 декември по покана на една делегация, дошла от Казанлък да посети този град, митрополитът напуснал Габрово и привечер същия ден бил на Шипка, където стотина конници и няколко души от Казанлък го чакали. Към 15,30 ч. следобед край града народът с учениците, свещениците от града и селата надошли, дошли и турци и от еврейското училище учители и го чакали. Учениците изнесли нарочно съставен химн за владиката. Един учител с „кратка, но многосъдържателна реч“ описал страданията му с неговите сратанци владици Авксентий и Паисий. А свещ. Хр. Караджов с „пламенната си реч“ уйвил самия Иларион. После се отправили в града в църквата, дето го поздравили отново. По Рождественските празници бил там: дръжал прочувствени речи, посетил девическото училище, похвалил дейността на женското дружество за благотворителната му християнска дейност, осветил църквата в Крън, пъсветвал селяните да си построят училище, двама братя пред него подарили и място за това.

На 13 януари от Крън Иларион потеглил за Енина. Вън от селото народ, свещеници в одеяние, в литийно шествие го посрещнали при биене на тежки железзно клепало. Спрял файтонът му. Всички в един глас спонтанно извикали: „Благослови, Владико светий!“ – и паднали на колене. А група младежи, приготвени отпреди, заобиколили файтона и на ръце снели от него „любимия си пастир“. Той дигнал ръце и „благослови народа и бистрия едри сълзи оросика свещителского му лице“. След реч отместен учител влезли с шествие в селото и тръгнали към храма по улици постлани с килими. Отпред вървели певци и пеели „великото славословие“. След приветствена реч в храма, владиката между другото в оттовор казал: „Богу хвала и слава за всичко. Угодно било Богу да се молим за народа си на наш език. Бог ще ни усоби (удвои) свободата“ и завършил речта си молитвено, като вдигнал ръце и погледнал нагоре и заговаряйки: „Благодарим Ти, Господи Боже, за всичко!...“ На следния ден, в края на светата служба, завършил словото си с думите: „Вярвайте в Бога. Надявайте се на Него за всичко; обичайте Го и Той ще ущедри много и много нашия многострадален народ.“ (По сведения от бургаския прот. К. Христов от Енина.)

От Енина пак през Казанлък отишъл в Стара Загора, където се заел да уреди административно-церковните ръководства, избрано от гражданството, състоящо се от четирима духовници-свещеници и четирима миряни, и по желание на гражданството поставил свой архиерейски наместник.

Митрополит Иларион посетил и Пловдив по покана на митрополит Панарет. Вярвал се пак в Стара Загора, дето жителите му поднесли нарочен поздравителен адрес, задето е успял да примири и обедини църковните среди. Посетил Нова Загора, вярвал се отсам Балкана, посетил Трявна, Дряново, Килифарево, Горна Оряховица, Лясковец и навсякъде бил посрещан тържествено. Най-сетне отишъл в родния си гр. Елена, дето от 17 години не си бил ходил, да си отдъхне и прекара Великденските празници сред своите си роднетвеници.

След това, като обиколил някои по-големи села на Еленска околия, се вярвал в Търново и пред есента посетил Бяла Черква. Посрещнат бил от народа далечо с учители Бачо Киро. Учителят го приветствал, а бил стъкмил и песен, която изпели учениците. Посетил и околните села. Говорел особено назидателно против разни суеверия, „врачки и гледачки“ и „седенки“.

След обиколката си митрополит Иларион свикал на 14 септември 1873 г. втори епархийски събор и предложил да се основе в Петропавловския манастир над гр. Лясковец Богословско училище, за учебната страда на което дарил първоначално 10 000 гроша.

Каква власт и воля е имал митрополит Иларион и с какъв авторитет се е ползвал в поробената ни страна, личи от следния случай. По каква причина не се знае, само българско момиче се явило в Търново в мезлича (турското управление), за да се потурчи. Научил за това, Иларион лично отишъл да поиска да бъде освободено момичето, за да го разубеди. Мюфтията казал: „Момче, поле“ (не бяла, не черна), „Не съм поп, отвърнал Иларион, аз съм владика с царски берат“, станал и излязъл из мезлича. Стреснал се „мютесарифинта“, скочил и тръгнал подире му до последното стъпало на стълбата да го моли да се върне; ще му предаде момичето. Иларион, без да обръща внимание на тия папошки обещания, си отишъл в митрополията. Силно разтревожен, пашата се връзва в мезлича и почнал на всички съдилищи, събрани от тая, да разправя какъв човек е Иларион, как бил съсипал патриаршията, когато била цяло царство и, че му писали от Великата порта да го гледа и вярва като „дрозко яйце“. „Не го съдете, добавил пашата, защото тоз човек голямо зло може да докара до главите ни.“ След това пашата изпратил с един „жандарм“ момичето в митрополията. Иларион тутакси се разпоредил да намерят едно бедно момче, на което дал 4000 гроша и накарал един свещеник да ги венчае без да известява за това на пашата.

Всички тия съобщения, разказани от мен накратко по описание от Милан Радивоев, за посрещането на Иларион и неговата воля като Търновски митрополит, идват да ни явят с каква любов народът се е вживявал в борбата за църкоовна независимост. Те ни сочат също колко високо народът е ценял усилията за това, особено тия на Иларион, и как се е радвал, че може на роден славянобългарски език да слуша евангелското слово, проповед и богослужение с надежда и за политическа свобода.

Храмът и „адската машина“

80 години от атентата в катедрален храм „Св. Неделя“

Страстната седмица на 1925 г. се оказала особено кръвава. Още в края на 1924 г. в ръководните среди на Военната организация на Българската комунистическа партия се зародила идеята за атентат в катедрален столичен храм „Св. Неделя“. Тази идея била подсказана от църковния клисар Петър Тодоров Задгорски. С негово съдействие бил внесен взривният материал и монтиран в основата на централния купол (тогава пъркината е имала един по-голям централен купол, фланкиран от четири по-малки купола).

Членът на Специалната наказателна тройка (ЧЕКА) Вълко Червенков е записал следното: „Той (атентатът) се превръща в изключително средство за събиране на Цанковия фашизъм. И не след много за нас главният обект беше не Обществената безопасност, а правителството. То трябваше да бъде избито в черквата, него ние тръсехме да унищожим.“

Страстната седмица започнала с редица злодеяния. Във вторник на 14 април 1925 г. цар Борис III с няколко свои хора пътували през Арабаконашкия проход от Орхание (дн. Ботевград) за София. В 10 часа в местността Гълъбов среден кривока бил извършен неуспешен атентат от петима четници от Копривщенската чета. Атентаторите били анархисти и случайно попаднали на царската кола, като спонтанно взели решение за ликвидирането на Борис III.

Вечерта на същия ден членове на Военната организация на БКП застреляли почти пред вратите на храма „Св. Седмочисленици“ в столицата запасния генерал Коста Георгиев. Неговият труп бил необходим, за да бъдат примамени царят и правителството в подготовки за атентата катедрален храм „Св. Неделя“.

Опелото било насрочено за 14,30 часа на 16 април – Велики четвъртък, и що да бъде отслужено лично от Софийски митрополит Стефан (по-късно последеен български екзарх). Ето какво е записал той за тоз паметен ден: „Клирът се нареди около нас... В храма, който е буквално препълнен, владее абсолютна тишина. Тук са министрите, свитата на царя [а него все още го нямА], народното представителство, генералитетът, запасното офицерство и подофицерство, действуващите офицери, столичното централно и районни кметства, обществениците, писателите, публицистите... Внушително число жени, юноши и деца стоят сяко в редовете на храма... Площадът е зает от войскови части и богомолци. Действително, това беше импозантно погребение...

При неописуемо мълчание и мистична тишина, при небивало благоговение и пълно съредоточаване в целия храм заавнахме да четем Евангелието от Йоана, от което до изригването на адската машина изчетохме следното изречение: „Рече Господ на иудеите, които бяха дошли при Него: „Истина, истина ви казвам: който слуша словото Ми и вярва в Онова, Който Ме е пратил, има живот вечен, и на съд не дохожда, а е минал от смърт как живот“(Йоан. 5:24).

Едвам довършвахме фразата „от смърт как живот“ и адската машина изригна, стана тоза, което никога и никъде в световната история не е ставало и което никой не може да предположи, че ще стане. Извръши се безумен, неокачествимо престъпен, сатанински акт, който и най-гениалният ум, и най-богатият език, и най-силното въображение не могат да го опишат, нито да го окачествят... Основата и висините на храма... изведнъж се раздръсаа и всичко наоколо ни се бяха в непрощаема и страховита тъмнина, измени се и атмосферата, изгасаха в мир кандилата, свещите, полилеите, както и външната слънчева светлина моментално се помрачи и изчезна... Стана тъмно като в рог. Усилваше се страта и задушлива атмосфера. За няколко секунди всичко беше мъртво, в абсолютно мълчание и в абсолютна неподвижност, освен разрушенията, които не преставаха да падат и да дубиват свои-те жертви. Малко по-късно почнаха да се чуват безпокойни викове и горестни стонове. Картината вече ставаше ясна за нас – св. храм беше атакуван с адска машина...

В това време една светла струя от изток през олтарните врата нахлува в храма и почва да гони димящата атмосфера, която пръс сьборено кубе и зеещите развалини бяга навъл... Навлязоха слънчеви лъчи между облаците от пръ и почнаха да се виждат реалните ужаси от станалото: опрашени кървави глави, опрашени и окъвравени човеци и невъобразима суматоха... Колкото повече се проясняваше, картината ставаше по-страшна, пълна с неописуеми трагизъм:

Катедралата „Св. Неделя“ с разрушенията след атентата на 16 april 1925 г.

купища насипи от джамове, вар, пясък, тухли и камъни, а под тях много миали и добри, скъпи и достойни синове на Българската и Отечеството погинаха...

И защо ще трябва да описваме разбитите черепи, смачканите трупове, заритите в развалините до глава жени, деца, старци и пр., за протетватите ръце и отворените уста, викащи за помощ, за вода, за братско съчувствие? – Ще се трогнат ли атентаторите на тоза нечувано злодеяние за разкаяние и изправление, ще престанат ли техните вдъхновители да създават атентати и да взривят на кървавите пътища, ако им се опишат страхотите от тяхното нечовешко дело? – Малки деца, учещи прегазени и погазени, тела разъсъани, някъдеръце стъркат, някъде крака захвърлени, а под големите блокове камъни мнозина са станали неузнаваеми. Има и такива, които от варта и пясъка са изгубили зрението си и в ужасите не могат да се опомнят... Картината е неописуема, трагизмът е невиждан...“

Под развалините на храма загинали над 150 души, между които няколко видни представители, запасни и действащи генерали. Били ранени около 500 души, някои от които починали впоследствие от раните си – така общо жертвите станали 193.

След този кървав терористичен акт църковното настоятелство възложило на арх. Никола Лазаров възобновяването на храма.

До края на 1925 г. били разчистени руините, доставени някои строителни материали и едва през юни 1927 г. ремонтът започнал. Софийската община отпуснала през април 1928 г. сто хиляди леа, а цар Борис III дарил 25 000 лева. При проведения търг била приета офертата на архитектурно бюро Иван Василов и Димитър Цолов.

До пролетта на 1933 г. бил изграден един почти нов централно-куполен храм с общирно вътрешно пространство. Между двете източни гранитни колони бил поставен оцелелият от предишния храм позлатен иконостас с икони от Станислав Доспевски. Възобновеният храм бил тържествено осветен на 7 april 1933 г.

След демократичните промени у нас църковното настоятелство поставя на южната храмова стена паметна плоча от черен мрамор. На нея на български и английски език е изписан следният надпис: „На 16 april 1925 год. група комунисти взривиха християнския храм с цел да убие Н. В. цар Борис III. При този терористичен акт загинаха много невинни хора. Бог да ги прости.“

Ст. н.с. д-р Христо ТЕМЕЛСКИ

НОВИ КНИГИ

История вселенских соборов

Иоанн, епископ Аксайский

Книгата представлява един от първите в Русия опити за задълбочено изследване на Вселенските събори. Самият епископ Йоан е посочвал само отделни опити за подобни изследвания. За съжаление в тези публикации не е била отчетливо отразена естествено-историческата връзка между ересите, послужили като повод

за свикването на Вселенските събори, които се е явявало и тех хен главен недостатък. Едно от преимуществата и важна отличителна черта на това изследване е последователното и документирано изложение на подготовката и хода на Вселенските събори, разглеждания в тяхната взаимовръзка с основните догматически въпроси на Православието. Основно достойнство на книгата е твърдата църковна позиция на автора, която не смущава православния читател с произволни предположения и размишления.

Большое огласитель ное слово

Св. Григорий Нисский

„Голямото огласелно слово“ представлява популярно изложение на основите на християнското вероучение. То е написано през IV в. и принадлежи на перото на един от най-авторитетните и знаменити Отци на Църквата – св. Григорий Нисийски. Творението представлява кратък курс на „оглашение“, или катехизис, и се обръща към тези, които се готвят

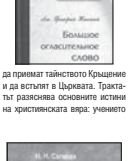

да приемат тайнството Кръщение и да встъпят в Църквата. Трактатът разяснява основните истини на християнската вяра: учението за Пресвета Троица, за Богородица, за Изкуплението, за тайнствата Кръщение и Евхаристия и за последните съдбини на света. Светителят не просто изгражда доматите, но и философски ги обосновава. Изданието представлява билингва – паралелен текст на оригинала на гръцки и превод на руски език. Книгата е снабдена с коментари и с глава-конспект по глави. Тя представлява интерес за богослови, филолзи, философи, а така също за преподаватели и ученици от духовите училища.

Лекции по патрологии I-IV века

Н. И. Сагарда

На вниманието на читателя се предлагат „лекциите“ на знаменития патролог, библеист и библиограф, професор в Санкт-Петербургската духовна академия Николай Иванович Сагарда (1870-1942). Трудът обхваща материал за светите Отци и църковни Учители от I- IV в., като са разгледани максимален брой автори и произведения. Към несъмнените

достойнства на книгата се отнася добре обмисленият план, подробността на изложението и умерената на оценките. В процеса на подготовката за издаването текстът на лекциите е бил внимателно редактиран и е бил снабден с предговор, съвременен научен коментар, необходимата руско-езична библиография и обширен справочен апарат. Книгата може да бъде полезна не само на студенти и преподаватели от духовните училище, но и за всички, които се интересуват от светоотеческото наследство.

Пастырское богослобие

Епископ Вениамин (Милов)

Книгата представлява лекции по „Пастирско богословие с аскетика“ на изповедника на вярата Саратовския и Балашовски епископ Вениамин Милов (+1955), които са били четени през учебната 1947 – 1948 година в Москов-

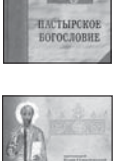

ската духовна академия.

Този забележителен труд на руското пастирско богословие от средата на миналия век, може да послужи за просвещението на православните читатели, тъй като „произведенията на някои дьлбоко благочестиви хора съдържат в необичайно простите си слова бездълно може от мъдрост и благодат на Св. Дух“.

Учение святого апостола Павла о душевном и духовном человеке

Протоиерей Илия Гумилевский

Този труд на православния богослов и душепастир от началото на 20 в. протойерей Илия Гумилевски представлява детайлно изследване на учението на апостол Павел за вътрешната природа на човека и неговата духовна съдност. В

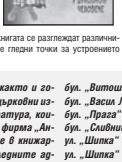

книгата се разглеждат различните гледни точки за устроението на човешката природа. На основата на подробното изучаване на гръцкия текст на Св. Писание авторъ достатъчно пълно, ясно и определено изяснява този въпрос и предлага на читателите научения на Православната църква за вътрешния състав и развитие на човека. Книгата безусловно се явява ценен научен принос в богословието. Тя ще заинтересува всички читатели, които проявяват интерес към православната човешка антропология и проблемите на психологията и етиката.

Всички представени книги, както и голям избор от богословски и църковни изгания и богослужебна литература, които се разпространяват от фирма „Анжела“, можете да намерите в книжарниците „Книгомания“ на следните адреси:

бул. „Витоша“ 9, тел. 987 18 59
бул. „Васил Левски“ 28, тел. 981 65 79
бул. „Враца“ 17, тел. 953 15 40
бул. „Сливница“ 150, тел. 831 01 31
ул. „Шипка“ 6, тел. 944 41 41 / 34
ул. „Шипка“ 34 (РКИЦ)
ул. „Граф Игнатиев“ 18, тел. 980 82 07.

Никола Образописов и залезът на Самоковската школа

В Криптата на храм-паметника „Св. Александър Невски" на 24 март се откри изложбата „Никола Образописов", посветена на 90-годишнината от неговата кончина. В експозицията са включени произведения на художника, документи и експонати от сбирките на Националната художествена галерия, Градския исторически музей – Самоков, Националния исторически музей, Националния църковен историко-археологически музей и др. Изложбата ще продължи до началото на месец май.

Никола Образописов е последният от извените представители на Самоковската художествена школа. Той е син и ученик на известния зограф Йоан Икономописец. Роден е на 7 август 1829 г. в гр. Самоков и умира на 17 януари 1915 г.

Работи в продължение на почти пет десетилетия в днешните български земи и на територията на съвременна Сърбия. За разлика от повечето иконописци творческият му път може да бъде последователно проследен, тъй като Н. Образописов е един от възрожденските ни художници, които най-често подписват и датират своите творби. Автор е на икони, стенописи, а също и на светска живопис.

През дългия му живот той има щастието да види осъществени две от най-големите си мечти – създаването на независима Българска църква и освобождението на България от турско иго. Заедно с това той става свидетел и на пълния упадък на българската иконна традиция, на която самият той е един от последните представители.

Макар че преживява края на възрожденската икона, Никола Образописов не е трагична или драматична фигура. Липсва му духовната дълбочина на истинските иконописци от предишното поколение – Димитър Зограф от Самоков, Димитър Хаджиниколомов от Банско, Йоаникий папа Витанов от Трявна. Собственият му баща – Йоан Икономописец (1795-1854) е част от това последно звездно поколение, докато Никола израства и изгражда своя светогледа в по-късните времена, когато светският дух вече е проникнал дори сред иконописните фамилии. Става почитател на Наполеон, горещ патриот, гонител на всичко грьцко, включително грьцкия свик във всичките му форми (той дори променя името си от Иконописов на Образописов). Активно участва в борбата за самостоятелна Българска църква, но мотивите за това участие са патриотични и политически, а не собственo църковни.

Никола Образописов и съпругата му Александра. Фотография от началото на XX в.

При стенописването на храмове художникът винаги изобразява множество български светци, някои от които са лично негово новъвеждане в иконографските програми: св. Константин Софийски, св. Симеон Самоковски и др.

Негово дело са стенописни ансамбли в метоха „Орлица" близо до Рилския манастир (1863 г.), в храм „Св. Петка" в с. Дрен (1864 г.), в църквата в с. Горни Окол, Самоковско (1866 г.), в Бельова църква до Самоков (1868 г.), в Долнолозенския манастир „Св. Спас" (1869 г.), в храм „Св. Георги" в с. Долни Лозен (1874 г.), в храм „Успение Пресвета Богородично" в с. Сапарево (1881 г.), в храм „Св. апостоли Петър и Павел" в с. Белчин (1886 г.), в храм „Въведение Богородично" в Панагюрище (1894 г.) и др. Художникът е рисувал и множество икони за десетки храмове в Самоковско, Пиротско, Софийско и из югозападните български земи.

Стилът на Никола Образописов е компромис между два подхода – иконния и „академичния". Той е човек на прехода между две епохи – традиционно-патриархалната и модерна-XIX век художникът рисува някои светски картини, портрети, пейзажи, жанрови композиции. Традиционната икона вече не е на мода, а той няма академично образование, за да рисува в утвърждаващия се по това време казионен академичен стил. През последните 20 години от живота си той образоврсва съвсем малко.

Светогледът, житейският пут и художественото творчество на Никола Образописов представят нагледно навлизането на светския дух в българското общество през XIX век. Част от този процес е залезът и отмирането на една славна възрождеска иконописна школа – Самоковската.

Георги ТОДОРОВ

Св. Богородица Сладкоцелование. Икона от Никола Образописов, 1855 г.

НОВИ КНИГИ

„Нашата вяра"

Синодално издателство осъществи ново издание на книгата „Нашата вяра". Наврвяват се 55 години от първото издание на този труд, който през изминалите оттогава десетилетия се превърна в класически за нашата Църква. Поколения българи са преминали във вярата с тази книга в ръка. Дотолкова сме свикнали с нея, че я приемаме за даденост и дори не забелязваме, че тя е изключително явление в нашата книжнина. Никоя друга чисто църковна книга от български автор не е претърпяла толкова много издания, още по времето на комунизма, а и до ден днешен. Едно бъдещо научно изследване на замисъла, осъществяването, историята и въздействието на тази книга би било важен принос към духовната история на съвременното ни общество.

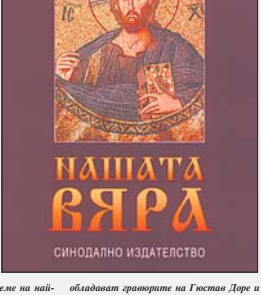

„Нашата вяра" се появява през 1950 г. – наред годините, които сме свикнали да определяме като време на най-суровата атеистична диктатура. Времената наистина са били трудни и тъмно затова още по-високо трябва да оценим труда на архимандрит Николай (по-късно Макариополски епископ) и архимандрит Серафим, които съставят това просто и ясно изложение на свещената история на Стария и Новия Завет, на православния катехизис и богослужение.

Книгата не е загубила своята актуалност и днес, поради което нейното ново издание запазва текста на първообраза (със съответните технически актуализации).

Принципно нов момент в изданието е илюстративният материал, който е изцяло обновен. Първото издание, съобразено с възможностите на тогавашната полиграфия, е било с доста ограничени възможности в това отношение. Предлаганото сега издание е обогатено с 16 цветни репродукции, които обхващат основните моменти от Стария и Новия Завет. Тези репродукции обхващат гравюрите на Гюстав Доре и други подобни илюстрации. Проблемът не е толкова в сладникавия академизъм на френския художник, колкото в светския (пъпешкия) дух на неговия стил.

Илюстрациите в новото издание на „Нашата вяра" са изцяло въз основа на класически византийски, светогорски, български, руски и други образи в традицията на православната иконография. Така великата иконна традиция е в съзвучие с духа на текста и допринася за неговото възпитателно въздействие.

Цената на изданието (4 лв.) го прави достъпно за най-широк кръг читатели, а също така и за курсовете по вероучение, неделните училища и пр., където се ползват съответните отстъпки.

За справки: (2) 980 30 16

ЦВ

Пренасяне мощите на св. Йоан Рилски от Търново в Рилския манастир през 1469 г. Стенопис от Никола Образописов в притвора на храм „Св. апостоли Петър и Павел" в метоха „Орлица" при Рилския манастир

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА 2005 г.

„Църковен вестник"		„Духовна култура"	
1 година	21,00 лв.	1 година	18,00 лв.
6 месеца	10,50 лв.	6 месеца	9,00 лв.
3 месеца	5,25 лв.	3 месеца	4,50 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище" № 4
тел. 987-56-11
тел./факс 980-30-16
e-mail: synpress@abv.bg
Главен редактор
ГЕОРГИ ТОДОРОВ
Ръкописи не се връщат.

Банкова сметка на Синодално издателство на БПЦ
НУВ Биохим, клон Европа – София, ул. „Св. Неделя" № 19
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018
Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в които да се изписва точният адрес и пощенският код на получателя!

Напомняме, че „Църковен вестник" съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.